

تأثیر بی‌ثباتی سیاسی بر کسری بودجه در گروه کشورهای منتخب
دکتر پروانه سلاطین* - تیلوفر تقاری صومعه** - سمانه محمدی***

چکیده

دولت‌ها نقش مهمی در اداره فعالیت کشورها دارند. دولت‌ها برای انجام وظایف خود به بودجه نیاز دارند. بودجه شاهرگ حیاتی دولت است، زیرا دولت‌ها تمام فعالیت‌های مالی خود، اعم از کسب درآمد و پرداخت هزینه‌ها برای اجرای برنامه‌های متعدد و متنوع خود را در چارچوب قانون بودجه انجام می‌دهند. بنابراین بودجه آینه تمام نمای همه برنامه‌ها و فعالیت‌های دولت است که نقش بسیار مهم و حیاتی در توسعه اقتصاد ملی ایفا می‌کند. در این راستا ریشه‌های کسری بودجه را باید در حوزه اقتصاد سیاسی جستجو کرد. که در بسیاری از موارد نتیجه سوءمدیریت، بحران‌های اقتصادی، بی‌انضباطی پولی و مالی ناشی از بی‌ثباتی سیاسی در کشورها می‌باشد. از این رو هدف اصلی این مقاله بررسی ارتباط تئوریک و میزان تأثیرگذاری بی‌ثباتی سیاسی و خشونت بر کسری بودجه در گروه کشورهای منتخب درآمد متوسط می‌باشد. نتایج حاصل از برآورد مدل به روش اثرات ثابت و گشتاور تعمیم‌یافته در گروه کشورهای منتخب در دوره زمانی ۲۰۱۳-۲۰۰۲ نشان می‌دهد بی‌ثباتی سیاسی و خشونت تأثیر مثبت و معناداری بر کسری بودجه در گروه کشورهای منتخب دارد.

کلید واژگان: بی‌ثباتی سیاسی و خشونت، کسری بودجه، اثرات ثابت، گشتاور

تعمیم‌یافته

ژوبشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

* دکتر پروانه سلاطین، استادیار گروه اقتصاد دانشگاه آزاد اسلامی واحد فیروزکوه و نویسنده مسئول این مقاله است.

p_salatin@iauec.ac.ir

** دانشجوی دکتری گروه مهندسی صنایع دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات.

*** کارشناس ارشد اقتصاد دانشگاه آزاد اسلامی، واحد فیروزکوه

samanehmohammadi1392@gmail.com

تأثیری ثباتی سیاسی بر کسری بودجه در گروه کشورهای منتخب

پروانه سلاطین*
نیلوفر غفاری صومعه**
سمانه محمدی***

۱- دیباچه

در ادوار مختلف، وظایف دولت‌ها و نقش آنها در فعالیتهای اقتصادی یکسان نبوده و حدود وظایف دولت‌ها با توجه به تحولاتی که در زندگی اقتصادی، اجتماعی جوامع روی می‌دهد، تغییر کرده است. در هر مرحله از تحول یک سلسله وظایف خاص و جدید در برابر دولت‌ها قرار گرفته است. ارزشی که معمولاً انتظار برآورده کردن آن از دولت‌ها می‌رود، رفاه و سلامتی اقتصادی - اجتماعی مردم است. مردم از دولت‌های خود توقع دارند

*. دکتر پروانه سلاطین، استادیار گروه اقتصاد دانشگاه آزاد اسلامی واحد فیروزکوه و نویسنده مسئول این مقاله است.
p_salatin@iauec.ac.ir

** . دانشجوی دکترای گروه مهندسی صنایع دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات.

*** . کارشناس ارشد اقتصاد دانشگاه آزاد اسلامی، واحد فیروزکوه

samanehmohammadi1392@gmail.com

فصلنامه مطالعات بین‌المللی (ISJ) سال سیزدهم، شماره ۳، زمستان ۱۳۹۵، صص ۶۴ - ۴۱

که با اعمال سیاست‌های مناسب باعث بالا رفتن میزان اشتغال، تورم پایین، سرمایه‌گذاری باثبات، جریان مداوم داد و ستد، بازرگانی و... شوند. زیرا اقتصادهای ملی به ندرت از یکدیگر جدا هستند (ذاکریان و همکاران، ۱۳۹۴).

امروزه دولت‌ها نقش مهمی در اداره فعالیت‌های کشور دارند. دولت‌ها برای انجام وظایف خود به بودجه نیاز دارند. بودجه شاهرگ حیاتی دولت است، زیرا دولت‌ها تمام فعالیت‌های مالی خود، اعم از کسب درآمد و پرداخت هزینه‌ها برای اجرای برنامه‌های متعدد و متنوع خود را در چارچوب قانون بودجه انجام می‌دهند. بنابراین بودجه آئینه تمام‌نمای همه برنامه‌ها و فعالیت‌های دولت‌ها بوده و نقش بسیار مهم و حیاتی در توسعه اقتصاد ملی ایفا می‌کند. با توسعه وظایف دولت و افزایش سریع هزینه‌های دولتی و پیوند آن با وضعیت عمومی اقتصاد کشورها، کنترل مخارج اهمیت خود را از دست داد و نیاز به بهبود در سیستم‌های برنامه‌ریزی، کنترل و مدیریت منابع بخش عمومی مطرح گردید تا تصمیم‌گیرندگان را قادر سازد دید وسیع‌تری پیدا کرده و اطلاعات بیشتری در مورد نتایج عملکردها و هزینه‌های اجرای فعالیت‌ها داشته باشند. این امر مورد توجه دولت‌ها به اقتصادی بودن، کارایی و اثربخشی منابع دولت به عبارتی مدیریت مالی دولت شد که ممکن است به علت تحقق نیافتن درآمدهای پیش‌بینی شده در بودجه و یا فزونی یافتن هزینه‌ها با کسری بودجه مواجه گردند. در این راستا سانچر و روبینی (۱۹۸۹)^۱ و ماسیاندارو و گریل و تابلینی (۱۹۹۱)^۲ ارتباط میان شاخص‌های اقتصاد سیاسی و کسری بودجه را بررسی نمودند. آنها دریافتند با تداوم کسری بودجه، نرخ مالیات همواره کمتر از مقداری می‌باشد که انتظار می‌رود محدودیت بودجه را تامین نماید. آنها نشان می‌دهند کشورهایی که بعد از اولین شوک قیمتی نفت در سال ۱۹۷۳ دچار کسری بودجه شدند و کشورهایی که دچار کسری بودجه نشدند تفاوت نظام‌مند دارند. کشورهای گروه اول دارای دولت‌های با طول عمر کم بودند در حالی که کشورهای گروه دوم دارای دولت‌های مستحکم‌تر و طول عمر بیشتری بودند برای آزمون قدرت این الگو، روبینی و ساچز کسری بودجه را به عنوان سهمی از تولید ناخالص داخلی، بر روی مجموعه‌ای از متغیرهای اقتصادی و سیاسی که

1. Sachs, J. and S. Roubini. N

2. Masciandaro, D & Grilli, V & Tabellini, G

ضعف دولت را اندازه گیری می نمود، در نظر گرفتند. دامنه های متغیرهای سیاسی از صفر برای ریاست جمهوری، یک حزب اکثریت دولتی تا سه برای یک حزب اقلیت دولتی در نظر گرفته شد و کسری های بودجه به عنوان سهمی از تولید ناخالص داخلی به عنوان متغیر وابسته و متغیرهای مستقل، بردار متغیرهای سیاسی و نیز بردار متغیرهای بدهی ها در نظر گرفته شد. نتیجه برآورد در ۱۵ کشور در دوره زمانی ۱۹۸۶-۱۹۶۰ نشان از تأثیر شدید متغیرهای سیاسی و حاکمیتی در کسری بودجه دارد.

در این راستا، این مقاله در قالب داده های پانل ایستا (SPD)^۳ و پانل پویا (DPD)^۴ به بررسی میزان تاثیرگذاری بی ثباتی سیاسی و خشونت^۵ بر کسری بودجه در گروه کشورهای منتخب درآمد متوسط در دوره زمانی ۲۰۱۳-۲۰۰۲ و آزمون فرضی هزیرمی پردازد:

• بی ثباتی سیاسی تاثیر مثبت و معناداری بر کسری بودجه در گروه کشورهای منتخب دارد. ابزار گرد آوری اطلاعات مورد نیاز با استفاده از گزارشات و آمارهای منتشر شده منابع اطلاعاتی خارجی از جمله بانک جهانی^۶ به نشانی www.worldbank.org می باشد. جامعه آماری این مطالعه منتخبی از کشورهای درآمد متوسط می باشد. لازم به ذکر است در انتخاب کشورهای منتخب، کشورهایی انتخاب گردیدند که داده های آماری متغیرهای مورد استفاده در این مقاله در دوره زمانی مورد بررسی در دسترس بود.

گروه کشورهای منتخب آلبانی، الجزایر، بلیز، بوتسوانا، برزیل، بلغارستان، چین، کلمبیا، کاستاریکا، جمهوری دومینیک^۷، اکوادور، فیجی، گرانادا^۸، مجارستان، اردن، قزاقستان، مقدونیه، مالزی، مکزیک، پاناما، پرو، رومانی، صربستان، آفریقای جنوبی، تایلند، دومینیکا^۹، تونس، ترکیه، ایران می باشند. در ادامه پس از بررسی مبانی نظری و سابقه پژوهش، ساختار مدل مورد استفاده معرفی و برآورد می شود و در نهایت نتیجه گیری و پیشنهادات ارائه می گردد.

3 . Static Panel Data
4 . Dynamic Panel Data
5 . Political Instability and Lack of Violence
6 . World Development Indicator.
7 . Dominica republic
8 . grenada
9 . Dominica

۲- مبانی نظری

برای درک ارتباط بین سیاست و اقتصاد سه نظریه مهم مرکانتلیسم، لیبرالیسم اقتصادی و مارکسیسم در اقتصاد سیاسی مطرح گردیده است. مرکانتلیسم‌ها اقتصاد را تابع سیاست و به ویژه دولت می‌دانند. از دیدگاه آنان فعالیت اقتصادی در بستر گسترده تری از قدرت فزاینده دولت دیده می‌شود، به عبارت دیگر منافع ملی بر بازار حاکم است. ثروت و قدرت مکمل یکدیگرند و در رقابت با یکدیگر به سر نمی‌برند. هنگامی که منافع اقتصادی و امنیتی با هم برخورد می‌کنند، اولویت با منافع امنیتی است. از دیدگاه مرکانتلیست‌ها فعالیت اقتصادی نسبت به هدف اصلی ساخت یک دولت نیرومند، از اولویت پایین تری برخوردار است. به عبارت دیگر، اقتصاد ابزار سیاست و پایه‌ای برای قدرت سیاسی است. لیبرالیسم اقتصادی در اعتراض به کنترل سیاسی همه جانبه و مقررات مربوط به امور اقتصادی ظهور کرد که بر ساخت دولت‌های اروپایی در قرن‌های شانزدهم و هفدهم - یعنی دوره مرکانتلیسم - حاکم بود. لیبرال‌های اقتصادی، نظریه‌ها و سیاست‌هایی که اقتصاد را تابع سیاست می‌دانند را رد می‌کنند. آدام اسمیت (۱۷۹۰-۱۷۲۳)، پدر لیبرالیسم اقتصادی، معتقد بود که بازار به طور خودکار مایل به گسترش در راستای ارضاء نیازهای انسانی است، مشروط بر این که دولت دخالتی نکند. از دیدگاه لیبرالیسم‌ها بازار یک بخش متقابل جامعه است که بر پایه قوانین اقتصادی خود عمل می‌کند. مبادلات اقتصادی یک بازی با حاصل جمع مثبت است و تمایل بازار بر آن است که منافع را برای همه افراد، خانواده‌ها و شرکت‌هایی که در عرصه بازار فعال هستند، تا اندازه‌ای که ممکن است، افزایش دهد. اقتصاد، بخشی از همکاری جهت منافع متقابل بین دولت‌ها و افراد است. بر اساس رویکرد مارکسیستی، اقتصاد در بر گیرنده بخش استثمار و نابرابری بین طبقات اجتماعی به ویژه بورژوازی و پرولتاریا می‌باشد. سیاست تا اندازه بسیار زیادی در بستر اجتماعی - اقتصادی تعیین می‌شود. طبقه‌ای که از لحاظ اقتصادی حاکم است، از لحاظ سیاسی نیز حاکم خواهد بود. اقتصاد سیاسی بین الملل در مورد تاریخ توسعه سرمایه داری ناهمگون است و ممکن است بحران‌ها و تناقضات جدیدی را هم بین دولت‌ها و هم طبقات اجتماعی به وجود آورد. (ذاکریان و همکاران، ۱۳۹۴).

در این راستا لیپست^{۱۰} در کتابش تحت عنوان «انسان سیاسی» نظام‌هایی که دارای حکومت دموکراتیک مستمر بوده‌اند یا در طول سال‌های معینی حکومت پایداری را داشته‌اند، با ثبات محسوب می‌کند و آن نظام‌هایی که در نوسان بوده‌اند، بی‌ثبات تلقی می‌گردند. این رویکرد در مطالعه آلموند و وربا^{۱۱} تحت عنوان «فرهنگ مدنی»^{۱۲} در سال ۱۹۶۵ به صورت تجربی انعکاس یافت. در این اثر تلاش گردیده که ویژگی‌های هنجاری عمده ثبات سیاسی مشخص گردد. این تحلیل بر پایه تعریف لیپست می‌باشد که نظام‌های سیاسی را به چهار نوع طبقه‌بندی نمود: دموکراسی‌های باثبات و بی‌ثبات و غیردموکراسی (یا دیکتاتوری‌های) باثبات و بی‌ثبات؛ کشورهایی که برای یک مدت زمان معین به صورت دموکراسی یا غیر دموکراسی باقی بمانند، باثبات هستند. اخیراً رویکردهای تحلیل تجربی تحت مکتب تکثر ایجاد شده که بی‌ثباتی در مفهوم استمرار و نه انشعاب به طور مستقیم با تغییر نسبت فراوانی وقوع انواع خاصی از حوادث سیاسی، تغییر می‌کند. از نظر تجربه‌گراها بی‌ثباتی دارای چارچوبی بسیار وسیع‌تر از نوسات بین نظام ملی حکومت دموکراتیک و غیر دموکراتیک است. در هر دوره زمانی، هر میزان که تعداد کودتا، تغییرات حکومت، تظاهرات، شورش، آغاز جنگ چریکی مرکب که در اثر خشونت سیاسی در کشوری رخ می‌دهند، بیشتر باشد کشور بی‌ثبات ترمی شود. بنابراین ثبات سیاسی را می‌توان عدم وقوع رفتارها یا حوادث بی‌ثبات کننده‌ای از این قبیل موارد تعریف نمود. در علم سیاست بی‌ثباتی را عدم تداوم نظام و نیز تکرار حوادث بی‌ثبات کننده تعریف می‌کنند. رویکرد دیگر که اندکی متفاوت است، توسط روزنامه‌نگاران سیاسی ارائه شده است که تأکید بر وضعیت‌های سیاسی نسبتاً کوتاه مدت دارد. در حالی که مکاتب دیگر دوره‌های زمانی طولانی شامل چندین دهه را مورد بررسی قرار می‌دهند، کانون توجه روزنامه‌نگاران سیاسی دوره بسیار کوتاهی مثل چند روز، چند هفته یا حداکثر چند ماه است. این مکتب در مقام توجه به بی‌ثباتی سیاسی، به تقسیم بندی کشورها به باثبات و بی‌ثبات توجهی ندارد بلکه وضعیت سیاسی موجود در کشوری خاص و در زمان خاصی را به عنوان کم و بیش بی‌ثبات

10 . Seymour Lipest

11 . Almond and Verba

12 . Almond and S. Verba, "The CivicCulture" London: Little, Brown.

می‌خواند. منظور این نیست که روزنامه‌نگاران سیاسی اهمیت اوضاع یا تغییرات درازمدت سیاسی را انکار می‌کنند. بلکه هدف تنها انگشت گذاشتن بر روی تفاوت بین کانون توجه مقطعی روزنامه‌نگار و رویکردهای دیگر است. بی‌ثباتی در زمان‌های متفاوت و در نظام‌های مختلف ابعاد گسترده‌ای می‌تواند داشته باشد ولیکن می‌توان آن را در چهار گروه زیر خلاصه کرد:

- تغییر رژیم: که شامل تغییر در هنجارها که شامل کودتاهای موفق می‌شود و تغییر در نظام و تغییر در وضعیت نظامی و غیر نظامی.
- تغییر حکومت: تغییر حکومت در مقامات اصلی اجرایی، تعدیل در قوه مجریه (تغییرات کابینه)
- چالش‌های خشونت‌آمیز: شامل شورش، مرگ در اثر خشونت سیاسی و کودتاهای انجام شده ناموفق.

• چالش‌های مسالمت‌آمیز: اعتصابات و تظاهرات.

بی‌ثباتی سیاسی، یک شاخص موثر کارکرد نامناسب اقتصادی است. در کشورهای در حال توسعه، بی‌اطمینانی که در فضای سیاسی پدید می‌آید، سرمایه‌گذاری‌ها را کاهش داده و فرار سرمایه را بر می‌انگیزد و به زیان تجارت، کاهش نرخ بازدهی یا در نهایت توقف دارایی‌ها منجر می‌گردد (دونته، کاپور، ۱۹۹۶).^{۱۳} بی‌ثباتی سیاسی بر عوامل تولید در رشد اقتصادی تأثیر می‌گذارد. با افزایش ریسک از دست دادن سرمایه، دستیابی به سرمایه‌گذاری‌های فیزیکی را کاهش می‌دهد. هزینه به کارگیری سرمایه مانند نرخ بهره را افزایش می‌دهد. در نتیجه سرمایه‌گذاری داخلی و خارجی کاهش خواهد یافت بی‌ثباتی فرار مغزها را به دنبال دارد در نتیجه کیفیت نیروی کار و میزان بهره‌وری سرمایه و نیروی کار را کاهش می‌دهد. بی‌ثباتی، فقر را تحت‌الشعاع قرار داده و می‌تواند بر نابرابری درآمدی و اقتصاد زیرزمینی موثر باشد. از سوی دیگر، بی‌ثباتی رفتار دولت‌ها را متأثر می‌سازد زیرا از یک سو دولت‌ها مخارج نظامی و رفاهی را برای کاهش تشنج افزایش می‌دهند و از طرف دیگر درآمدهای دولت به دلایل کاهش فعالیت‌های اقتصادی کاهش می‌یابد و بنابراین با افزایش کسری

بودجه، حجم پول و بالطبع تورم افزایش می‌یابد. بی‌ثباتی با ایجاد فضایی از نا اطمینانی، اخذ اطلاعات صحیح از قیمت‌های نسبی، مانند بازدهی واقعی سرمایه‌گذاری را برای عوامل اقتصادی دشوار ساخته و بنابراین بر تخصیص ناکارآمد منابع منجر می‌گردد (دانشورگورا، ۲۰۰۰)^{۱۴}. بی‌ثباتی سیاسی سبب می‌شود که نهادهای ضروری برای توسعه مالی شکل نگیرند و یا از کارایی لازم برخوردار نباشند. در این راستا از جمله مسائلی که مورد توجه بسیاری از اقتصاددانان قرار گرفته است،

تأثیری بی‌ثباتی سیاسی بر کسری بودجه در اقتصاد است. به دنبال طرح مسأله حق‌الضرب پول یا مالیات‌های تورمی اثرات منفی کسری بودجه بیش از قبل مدنظر اقتصاددانان واقع شده است. این در حالی است که کسری بودجه علاوه بر آثار تورمی، استقراض اجباری و فشار مالیاتی سبب نارضایتی مردم از دولت‌ها می‌گردد. در این میان اقتصادهای بسته بیشتر با این معضل مواجه هستند، چرا که معمولاً با بی‌انضباطی مالی زمینه انباشت کسری بودجه را در دوره‌های بعد فراهم می‌کنند. دیوید رومر تلویحاً به این موضوع اشاره می‌کند که ریشه‌های کسری بودجه را باید در حوزه اقتصاد سیاسی جستجو کرد. (رومر^{۱۵}، ۲۰۰۰) دولت‌هایی با اقتصاد باز به دلیل قدرت بخش خصوصی در تولید و رشد درآمد ملی کسری بودجه کمتری دارند. چرا که درآمد بخش خصوصی منبع مناسبی برای دریافت مالیات‌ها در جهت توسعه کالاهای عمومی است. اما برعکس، در اقتصادهای بسته این مبنای خوب، عملاً از دست رفته، کم رنگ می‌شود و لذا دولت در جستجوی منابع درآمدی بیشتر، ناخواسته اقدام به دولتی‌سازی و یا شبه‌دولتی‌سازی می‌کند و نتیجتاً به دلیل ناکارآمدی دولت بزرگ، نه تنها درآمدها افزایش نمی‌یابد بلکه در عمل با کاهش درآمدهای مالیاتی و افزایش هزینه‌ها و به تبع آن افزایش کسری بودجه روبرو می‌شود و معمولاً این کسری بودجه به ادوار آینده انتقال می‌یابد. اگرچه وقوع کسری بودجه در برخی موارد مثل جنگ و بلایای طبیعی اجتناب‌ناپذیر است، اما در بسیاری از موارد نتیجه سوءمدیریت، بحران‌های اقتصادی، بی‌انضباطی پولی و مالی، بی‌ثباتی سیاسی و فقدان بازار آزاد و عملکرد صحیح آن است (شریف‌آزاده، هاشمی، ۱۳۹۱).

14 . Dhaneshwar Ghura and Michael T. Hadjimicheal

15 . Rommer

۳- سابقه پژوهش

لوسیفور و موریکونی^{۱۶} (۲۰۱۵) در مطالعه‌ای تحت عنوان "بی‌ثباتی سیاسی و نهادهای بازار کار" ارتباط میان بی‌ثباتی سیاسی و نهادهای بازار کار را بررسی نمودند. نتایجاً استفاده از داده‌های پانل در ۲۱ کشور عضو سازمان همکاری و توسعه اقتصادی در بازه زمانی ۲۰۰۶-۱۹۸۵ نشان می‌دهد که ابعاد مختلف بی‌ثباتی سیاسی از بسیاری جهات مکمل هم هستند و تأثیر آنها بر نهادهای بازار کار در کشورهای مختلف قابل برآورد است.

آیسن و وگا^{۱۷} (۲۰۱۳) در مطالعه‌ای تحت عنوان "چگونه بی‌ثباتی سیاسی بر رشد اقتصادی اثر می‌گذارد؟" به طور تجربی اثرات بی‌ثباتی سیاسی بر رشد اقتصادی را بررسی نمودند. نتایج با استفاده از برآوردگر گشتاورهای تعمیم یافته در ۱۶۹ کشور در دوره زمانی ۱۹۶۰-۲۰۰۹ نشان می‌دهد که درجه بالاتری از بی‌ثباتی سیاسی با نرخ رشد کمتری از تولید ناخالص داخلی سرانه در ارتباط است.

لاچ و گورگول^{۱۸} (۲۰۱۳) در مطالعه‌ای تحت عنوان "بی‌ثباتی سیاسی و رشد اقتصادی: شواهد از دودسه از انتقال CEE" به بررسی ارتباط میان بی‌ثباتی سیاسی و رشد اقتصادی در ۱۰ کشور در حال گذار در دوره زمانی ۱۹۹۰-۲۰۰۹ پرداختند. نتایج نشان می‌دهد که بی‌ثباتی سیاسی به عنوان عاملی برای تغییر دولت تأثیر منفی بر رشد اقتصادی دارد. همچنین تغییرات عمده دولت می‌تواند متأثر از بی‌ثباتی سیاسی باشد.

کاریونانیتی و همکاران^{۱۹} (۲۰۱۱) در مطالعه‌ای تحت عنوان «توصیف بی‌ثباتی سیاسی-اجتماعی، توسعه و پایداری با استفاده از اطلاعات فیشر» ارتباط بی‌ثباتی سیاسی، توسعه و پایداری را بررسی نمودند. نتایج در ۶۷ کشور در دوره زمانی ۱۹۹۷-۱۹۶۰ نشان می‌دهد که کشورهای تازه صنعتی شده از بی‌ثباتی بیشتر رنج می‌برند. کشورهای در حال توسعه دوره‌هایی از بی‌ثباتی سیاسی-اجتماعی را در حرکت به سمت جهان توسعه یافته تحمل می‌کنند و بی‌ثباتی سیاسی حقوق سیاسی را در آن کشورها تضعیف می‌کند.

16 . Claudio Lucifora, Simone Moriconi

17 . Ari Aisen, Francisco José Veiga

18 . Henryk Gurgul, Lukasz Lach

19 . Arunprakash T. Karunanithi, Ahjond S. Garmestani, Tarsha Eason, Heriberto Cabezas.

جونگ‌ای پین^{۲۰} (۲۰۰۹) در مطالعه‌ای تحت عنوان "برآورد بی‌ثباتی سیاسی و اثر آن بر رشد اقتصادی" به بررسی بی‌ثباتی سیاسی و اثر آن بر رشد اقتصادی پرداخت. نتایج نشان می‌دهد، بی‌ثباتی رژیم سیاسی اثر منفی بر رشد اقتصادی دارد. همچنین هر کدام از معیارهای بی‌ثباتی سیاسی تاثیر متفاوتی بر رشد اقتصادی دارد. از بین چهار معیار تنها بی‌ثباتی رژیم سیاسی اثر منفی و معنی‌داری بر رشد اقتصادی دارد. رابطه علیت گرنجر نشان می‌دهد که علیت از بی‌ثباتی نظام سیاسی به کاهش رشد اقتصادی برقرار است. به عبارت دیگر بی‌ثباتی نظام سیاسی سبب کاهش رشد اقتصادی می‌شود. همچنین ارتباط علی و معلولی بین رشد اقتصادی و بی‌ثباتی داخل نظام سیاسی کشورها وجود دارد و هرکدام از دیگری تاثیر می‌پذیرند.

یونس و دیگران^{۲۱} (۲۰۰۸) در مطالعه‌ای تحت عنوان «ثبات سیاسی و رشد اقتصادی در آسیا»، اثرات عوامل مختلف بی‌ثباتی سیاسی بر رشد اقتصادی را بررسی نمودند. نتایج برآورد مدل با استفاده از روش حداقل مربعات معمولی در دوره زمانی ۲۰۰۵-۱۹۹۰ نشان می‌دهد ثبات سیاسی به طور غیرمستقیم بر رشد اقتصادی تاثیرگذار است. ثبات سیاسی ابتدا بر انباشت سرمایه فیزیکی و انسانی تاثیر دارد و سپس بر رشد اقتصادی تاثیر می‌گذارد. همچنین نقش ثبات سیاسی در رشد اقتصادی مهم‌تر و ضروری‌تر از نقش متغیرهای اقتصادی مانند (آزادی اقتصادی) در رشد اقتصادی می‌باشد.

فاگ‌دبو^{۲۲} (۲۰۰۷) در مطالعه خود تحت عنوان "فساد، حکمرانی و بی‌ثباتی سیاسی در نیجریه" تشریح نمود، دولت نیجریه گرفتار سطح بالای فساد دستگاه‌های دولتی است، شرایط سیاسی - اجتماعی نامالایم عملکرد توسعه و پیشرفت نیجریه را به تاخیر انداخته است. رهبران سیاسی با بحران مشروعیت و مردمان این کشور با تبعیض نژادی مواجهند. پاسخگویی ضعیف مقامات دولتی و عدم شفافیت به درآمدهای نفتی، فقر بیشتر مردمان این کشور را به همراه داشته است. از این رو وی معتقد است به منظور شکستن این سیکل، پاسخگویی، شفافیت، حاکمیت قانون، ثبات سیاسی که از شاخص‌های حکمرانی خوب می‌باشند در این کشور باید ایجاد شود.

20 . Richard Jong-A-Pin.

21 . Muhammad Younis, Xu Xiao Lin YahyaSharahili, SanthirasegaramSelvarathinam

22 . Fagbadebo, omololu

دانیل اشوگورنسکی^{۲۳} (۲۰۰۴) نشان می‌دهد اصول حقوقی دموکراتیک، شفافیت زیاد دولت‌ها و شهروندان فعال از معیارهای بودجه مشارکتی است. افزایش اعتماد سبب تولید بودجه‌های مشارکتی شده است. اعتماد متقابل بین دولت و شهروندان از طریق نهادهایی که مستقل عمل کنند، در نهایت تعادل بودجه را ایجاد می‌کند.

نوربرت میشل^{۲۴} (۲۰۰۴) تشریح می‌کند که میزان آزادی سیاسی بر کسری بودجه اثرگذار است کسری بودجه می‌تواند تهدیدی برای آزادی اقتصادی باشد. پوشش دادن هزینه‌ها که منجر به افزایش بدهی‌ها می‌شود برای سیاستگذاران راهی به جز فشار بر مؤدی، جهت پرداخت مالیات باقی نمی‌گذارد.

گوپتا و دیگران^{۲۵} (۱۹۹۸) در مطالعه ایتحت عنوان "دموکراسی، رشد اقتصادی و بی‌ثباتی سیاسی: یک چشم انداز جامع" به بررسی اثرات متقابل سه متغیر رشد اقتصادی، دموکراسی و بی‌ثباتی سیاسی پرداختند. نتایج در ۱۲۰ کشور در سه دوره هفت ساله ۱۹۷۱-۱۹۶۵، ۱۹۷۹-۱۹۷۲ و ۱۹۸۰-۱۹۸۶ نشان می‌دهد هنگامی که کشورها ثروتمند می‌شوند و درآمد سرانه افزایش می‌یابد، تمایل دارند دموکراتیک تر باشند. در نتیجه میان دموکراسی و توسعه اقتصادی ارتباط نزدیکی وجود دارد و توسعه اقتصادی سبب افزایش درجه دموکراسی در جوامع می‌گردد. همچنین نتایج نشان می‌دهند با افزایش رشد اقتصادی، بی‌ثباتی سیاسی کاهش می‌یابد. افزایش بی‌ثباتی سیاسی سبب کاهش سرمایه‌گذاری می‌شود. همچنین آزادی اقتصادی بر سرمایه‌گذاری تأثیر مثبت دارد. متغیر بی‌ثباتی سیاسی اثر منفی بر رشد اقتصادی دارد.

السینا و پروتی^{۲۶} (۱۹۹۶) در مطالعه ایتحت عنوان "توزیع درآمد، بی‌ثباتی سیاسی و سرمایه‌گذاری" اثر توزیع درآمد، بی‌ثباتی سیاسی و سرمایه‌گذاری را بر روی یکدیگر بررسی نمودند. نتایج در ۷۱ کشور در دوره زمانی ۱۹۸۵-۱۹۶۰ نشان می‌دهد ارتباط معکوسی بین نابرابری درآمدی و رشد اقتصادی برقرار است. با افزایش نابرابری درآمدی، بی‌ثباتی سیاسی افزایش یافته و افزایش بی‌ثباتی سیاسی، سرمایه‌گذاری را کاهش می‌دهد.

23 . Schugurenky. Daniel

24 . Alsina, Alberto, and Perotti, Roberto

25 . Dipak K. Gupta, M.C. Madhavan, Andrew Blee.

26 . Alberto Alesina, Roberto Perotti.

آلسینا و دیگران^{۲۷} (۱۹۹۲) در مطالعه‌ای تحت عنوان «بی‌ثباتی سیاسی و رشد اقتصادی»^{۲۸} به بررسی ارتباط بین بی‌ثباتی سیاسی و رشد درآمد سرانه پرداختند. نتایج حاصل در ۱۱۳ کشور در دوره زمانی ۱۹۵۰-۱۹۸۲ نشان می‌دهد که بی‌ثباتی (ناپایداری) سیاسی تاثیر منفی بر رشد اقتصادی دارد و نظام سیاسی (دیکتاتوری و یا دموکراسی) تاثیر چندانی بر رشد اقتصادی ندارد. همچنین بی‌ثباتی سیاسی تمایل دارد که در طول زمان ماندگار باشد. از نتایج مهم این مطالعه آن است که ثبات سیاسی و رشد اقتصادی به شدت از یکدیگر تاثیر می‌پذیرند. به عبارت دیگر هم ثبات سیاسی بر رشد اقتصادی تاثیر می‌گذارد و هم رشد اقتصادی بر ثبات سیاسی تاثیر دارد.

بارو^{۲۹} (۱۹۸۹) نشان می‌دهد که اگر کاهش در منابع تامین کسری بودجه از طریق کاهش مالیات اتفاق افتد در نهایت به مالیات‌های بیشتری در آینده منجر می‌گردد که به دلیل قید بودجه دولت است. بارو در مطالعه دیگری در دو دوره زمانی (۱۹۱۸-۱۷۰۶) و (۱۹۸۶-۱۹۶۰) کسری بودجه را نتیجه انباشت بدهی‌ها در دوره قبل و نسبت هزینه‌های موقتی دولت بریتانیا می‌داند. وی نشان می‌دهد که نسبت کسری بودجه به GDP با نسبت بدهی‌ها و هزینه‌های موقتی به GDP ارتباطی مثبت و قوی دارد. کفروناک و السن^{۳۰} (۱۹۹۶) و دی‌هان و استروم (۱۹۹۴) کرچاسنر^{۳۱} (۲۰۰۱) استحکام قوت این یافته‌ها را مورد بررسی قرار دادند. نتایج، پیوند شدید بین متغیرهای سیاسی و کسری بودجه را نشان می‌دهد. همچنین رشد بدهی‌ها رابطه منفی و معناداری بر کسری بودجه دارد. کشورهایی با حکومت‌های مستبد کسری‌های بودجه‌انباشته‌رایبشتر از کشورهای دموکراتیک تجربه می‌کنند (دی‌هان و همکاران^{۳۲}، ۱۹۹۴). اکبری‌ان مهر (۱۳۸۶) در مطالعه‌ای تحت عنوان "رابطه ثبات سیاسی و کارایی دولت با رشد اقتصادی کشورهای منطقه خاورمیانه و شمال آفریقا" به بررسی ارتباط بین شاخص‌های ثبات سیاسی و کارایی دولت با رشد اقتصادی در کشورهای منطقه خاورمیانه و شمال

27. Alberto Alesina, Sule Ozler, Nouriel Roubini, Phillip Swage.

28. Political Instability and Economic Growth

29. Barro

30. Keefer, P- Knack. S-Olson. M

31. Kirchgaessner, G

32. De Haan & E. Strum

آفریقا پرداخته است. نتایج در دوره زمانی ۲۰۰۶-۱۹۹۶ نشان می‌دهد، میان ثبات سیاسی و رشد اقتصادی در کشورهای منطقه خاورمیانه و شمال آفریقا ارتباط مثبت و معنی دار وجود دارد. همچنین در زمینه ارتباط شاخص‌های ثبات سیاسی و کارایی دولت با رشد اقتصادی، تفاوت معنی داری در ایران و سایر کشورهای منطقه وجود ندارد.

۴- تصریح مدل و برآورد

در این مقاله با استفاده از مطالعات کفروناک و السن^{۳۳} (۱۹۹۶) کرچاسنر^{۳۴} (۲۰۰۱) و با توجه به متغیرهای مختلف تاثیرگذار بر کسری بودجه، برای بررسی میزان تاثیرگذاری بی‌ثباتی سیاسی و خشونت بر کسری بودجه در گروه کشورهای منتخب درآمد متوسط با تعدیلاتیاز معادله (۱) استفاده شده است.

$$BD_{it} = \beta_0 + \beta_1 PS_{it} + \beta_2 IN_{it} + \beta_3 LSV_{it} + \beta_4 OPENCU_{it} + \beta_5 LGDPCU_{it} + U_{it} \quad (1)$$

در این معادله BD کسری بودجه^{۳۵}، PS^{۳۶} بی‌ثباتی سیاسی و خشونت^{۳۷} IN، تورم^{۳۸} LSV، لگاریتم سهم شاغلان دارای تحصیلات متوسطه، OPENCU درجه آزادی اقتصادی^{۳۹}، LGDPCU لگاریتم تولید ناخالص داخلی واقعی^{۴۰}، U جمله خطای معادله و t، نشان‌دهنده کشور و زمان می‌باشند. در این راستا بانک جهانی با کمک از انواع سازمان‌ها، از جمله نهادهای تجاری درجه بندی ریسک، سازمان‌های چند جانبه، مؤسسات پژوهشی و سایر سازمان‌های غیر دولتی، بی‌ثباتی سیاسی و خشونت را در کشورهای مختلف جهان با استفاده از مدل‌های ترکیبی مشاهده نشده استاندارد^{۴۱} با تقریب و خطا تخمین زده است. باید توجه داشت، هر چند این اعداد تا حدودی خطای اندازه‌گیری دارند و تقریبی می‌-

33 . Keefer. P- Knack. S-Olson. M

34 . Kirchaessner, G

35 . Budget deficit = tax revenue (% of GDP) - General government final consumption expenditure (% of GDP)

36 . Political Instability and Lack of Violence

37 . inflation

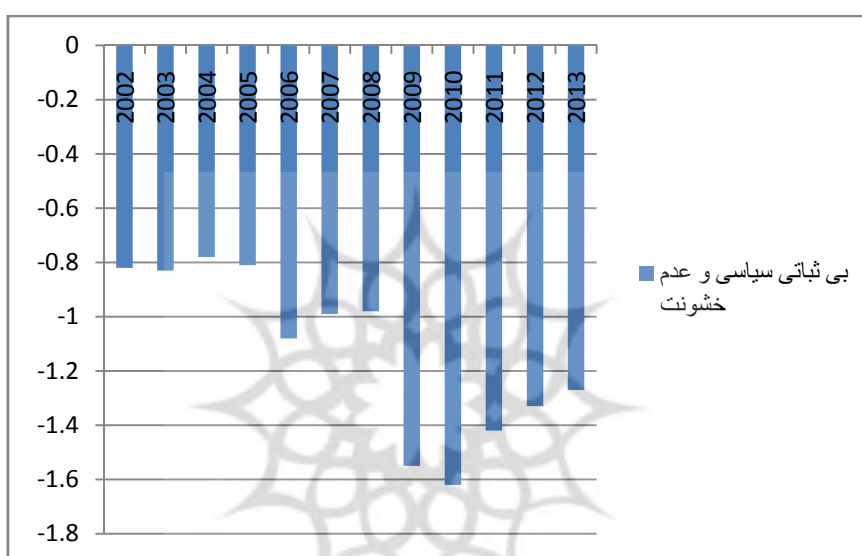
38 . Secondary education, vocational pupils

39 . open economy = ((Imports of goods and services (current US\$) + Exports of goods and services (current US\$)) / GDP (current US\$))

40 . GDP (constant 2005 US\$)

41 . Standard unobserved components models.

باشند، ولیکن می‌توانند وضعیت رتبه‌بندی کشورها را از لحاظ ضعیف، متوسط، خوب و یا بحرانی بودن نشان دهند. دامنه شاخص محاسبه شده برای اکثر کشورها در محدوده ۲/۵ و ۲/۵- قرار دارد که هر چه شاخص محاسبه شده به عدد ۲/۵ نزدیک تر باشد وضعیت آن کشور به لحاظ آن شاخص مناسب‌تر است و بالعکس. بانک جهانی شاخص مذکور را هر دو سال یک بار در دوره زمانی ۲۰۰۲-۱۹۹۶ و سالانه از ۲۰۰۲ به بعد تخمین زده است (کافمن و همکاران^{۴۲}، ۲۰۰۸-۲۰۰۲). در ادامه در نمودارهای (۱) و (۲) روند شاخص بی‌ثباتی سیاسی و خشونت در ایران و گروه کشورهای منتخب در آمد متوسط آمده است.^{۴۳}

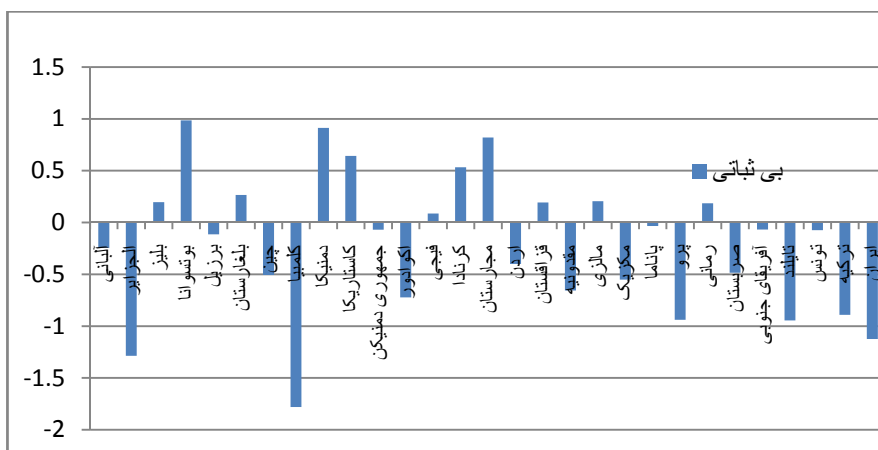

نمودار (۱): روند بی‌ثباتی سیاسی و خشونت در ایران

منبع: بانک جهانی و محاسبات محقق

42 . Kaufmann, Daniel & Kraay, Art, Massimo Mastrazzi.

۴۳. داده‌های مربوط به شاخص بی‌ثباتی سیاسی و خشونت در ایران و گروه کشورهای منتخب درآمد متوسط در پیوست (۲) ارائه شده است.

نمودار (۲): روند میانگین بی‌ثباتی سیاسی و خشونت در گروه کشورهای منتخب

منبع: بانک جهانی و محاسبات محقق

روند شاخص بی‌ثباتی سیاسی و خشونت در ایران و گروه کشورهای منتخب درآمد متوسط در دوره زمانی ۲۰۱۳-۲۰۰۲ در نمودارهای (۱) و (۲) نشان می‌دهد:

- روند شاخص بی‌ثباتی سیاسی و خشونت در ایران نوسانی است. بهترین وضعیت شاخص بی‌ثباتی سیاسی و خشونت در سال ۲۰۰۴ و بدترین وضعیت آن در سال ۲۰۱۰ قرار دارد.
- کشورهای کلمبیا و بوتسوانا به ترتیب رتبه‌های اول و آخر را در میان ۲۹ کشور منتخب در میانگین شاخص بی‌ثباتی سیاسی و خشونت کسب نموده‌اند.
- ایران رتبه سوم را در میان ۲۹ کشور منتخب در میانگین بی‌ثباتی سیاسی و خشونت کسب نموده است.

به منظور تخمین معادله (۱) ابتدا لازم است تا نوع روش تخمین جهت نوع داده‌های پانل تعیین شود. بنابراین ابتدا برای تعیین وجود (عدم وجود) عرض از مبدأ جداگانه برای هر یک از کشورهای از آماره F استفاده گردید. با توجه به میزان آماره F محاسبه شده در جدول (۱) فرضیه صفر آزمون مبنی بر استفاده از روش حداقل مربعات معمولی رد می‌شود. در نتیجه رگرسیون مقید (حداقل مربعات معمولی) دارای اعتبار نمی‌باشد و باید عرض از مبدأهای مختلفی (روش اثرات ثابت یا تصادفی) را در مدل لحاظ نمود. سپس برای آزمون این که

مدل با بهره‌گیری از روش اثرات ثابت یا تصادفی برآورد گردد، از آزمون هاسمن استفاده شد. انجام این آزمون با استفاده از نرم افزار ایویوزانجام شد. با توجه به میزان آماره χ^2 به دست آمده از انجام محاسبات برای این رگرسیون در جدول (۱) فرضیه صفر مبنی بر استفاده از روش تصادفی رد می‌شود. از این رو اثرات ثابت برای تخمین مدل تایید می‌شود که نتایج مربوطه آن‌ها در جدول (۱) ارائه شده است. علاوه بر تخمین مدل با استفاده از تخمین زن‌های اثرات ثابت و تصادفی، مدل تجربی در این مقاله با استفاده از برآوردگر گشتاورهای تعمیم یافته و با تکیه بر مدل پانل پویا تخمین زده شده است. تخمین زن گشتاورهای تعمیم یافته با محاسبه تاخیرات ویژه فردی مشاهده نشده^{۴۴} در مدل (که به صورت وارد کردن متغیر وابسته با وقفه به عنوان متغیر توضیحی در مدل انجام می‌شود) کنترل بهتری بر درون زایی کل متغیرهای توضیحی مدل فراهم می‌کنند. نتایج برآورد معادله (۱) با استفاده از برآوردگر گشتاورهای تعمیم یافته در گروه کشورهای منتخب درآمد متوسط در جدول (۱) ارائه شده است.

جدول (۱): نتایج برآورد تأثیر بی‌ثباتی سیاسی و خشونت بر کسری بودجه در گروه کشورهای

منتخب درآمد متوسط
(متغیر وابسته: کسری بودجه)

متغیرهای توضیحی	روش اثرات ثابت	روش گشتاورهای تعمیم یافته
	ضرایب {آماره t} (p-value)	ضرایب {آماره t} (p-value)
N	۰/۱۸۵۹۳۸ {۳/۲۸۱۲۴۴} (۰/۰۰۱۲)	۰/۴۱۷۷۵۱ {۱۱/۴۵۷۸۵} (۰/۰۰۰۰)
LSV	۱/۰۰۸۹۳۴ {۱/۷۸۶۰۴۱} (۰/۰۷۵۳)	۲/۰۹۴۶۲۵ {۵/۹۵۷۰۲۵} (۰/۰۰۰۰)
OPENCU	۰/۴۹۹۱۲۱ {۳/۶۷۵۳۳۷} (۰/۰۰۰۳)	۲/۱۴۳۹۹۹ {۲۲/۲۱۶۷۰} (۰/۰۰۰۰)

1. Individual Specific Effects.

روش گشتاورهای تعمیم یافته	روش اثرات ثابت	
۱۳/۵۴۶۲۷ {۲۸/۹۱۴۵۳} (۰/۰۰۰۰)	۲/۳۲۸۰۱۶ {۴/۶۲۶۲۲۲} (۰/۰۰۰۰)	LGDP
۳/۵۷۴۳۸۵ {۳/۷۴۲۷۹۹} (۰/۰۰۰۲)	۱/۶۱۳۵۴۱ {۱/۹۴۱۷۹۵} (۰/۰۵۳۳)	PS
-	-۷۳/۰۶۹۸۴ {-۵/۴۶۷۱۹۲} (۰/۰۰۰۰)	C
۰/۰۵۰۲۹۸ {۱۰/۶۷۲۶۱} (۰/۰۰۰۰)	-	BD (-1)
-	۰/۸۶۸۲۱۵	R^۲
-	۰/۹۳۸۶۳۰	D-W
-		F_{test}
-		H_{test}
۲۳/۸۱۱۲۳	-	J-Statistic

منبع: یافته‌های پژوهش

۵- دستاوردها

- نتایج حاصل از برآورد معادله (۱) در گروه کشورهای منتخب به روش اثرات ثابت و گشتاورهای تعمیم یافته در دوره زمانی ۲۰۱۳-۲۰۰۲ در جدول (۱) نشان می‌دهد^{۴۵}:
- بی‌ثباتی سیاسی و خشونت تأثیر مثبت و معناداری بر کسری بودجه در گروه کشورهای منتخب دارد. بنابراین فرضیه مربوط به ارتباط مثبت و معنادار میان بی‌ثباتی سیاسی و خشونت و کسری بودجه در گروه کشورهای منتخب را نمی‌توان رد کرد.
 - تورم تأثیر مثبت و معناداری بر کسری بودجه در گروه کشورهای منتخب دارد. عده‌ای

۴۵. برای مشاهده خروجی‌های نرم افزار به پیوست (۱) رجوع شود.

تورم را عامل کارسازی در ایجاد پس انداز اجباری و تشویق سرمایه‌گذاری می‌دانند و بنابراین از سیاستهای آگاهانه تورمی جانبداری می‌کنند و عده‌ای دیگر نه تنها چنین اثرات مثبتی در تورم نمی‌یابند، بلکه با تأکید بر پیامدهای جانبی تورم در بلند مدت آن را مانعی برای سرمایه‌گذاری مولد به شمار می‌آورند. به طور کلی تورمهای خزننده و ملایم بر سرمایه‌گذاری اثر مثبت و تورم شدید و افسار گسیخته، سرمایه‌گذاری مولد را به شدت کاهش و گاه متوقف می‌کند. چنانچه بر تأثیر منفی تورم بر سرمایه‌گذاریهای مولد، توزیع درآمد و عواقب سیاسی و اجتماعی ناشی از آن افزوده شود، قطعاً بر تأثیر منفی تورم بر تولید و رشد اقتصادی و افزایش کسری بودجه صحه خواهیم گذاشت. در شرایط تورمی ارزش مخارج دولتی (هزینه‌های جاری و عمرانی دولت) فزونی می‌یابد، در صورتی که میزان درآمدهای مالیاتی به همان میزان افزایش نمی‌یابد از این رو میان تورم و کسری بودجه ارتباط مستقیمی وجود دارد (کمپجانی و همکاران، ۱۳۹۱).

- درجه آزادی اقتصادی تأثیر مثبت و معناداری بر کسری بودجه در گروه کشورهای منتخب دارد. آزادی اقتصادی با ایجاد تقسیم کار و استفاده از مزیتها، وجود مقیاس وسیعتر اقتصادی برای کارایی اندازه بازار، ظرفیت بهره برداری بیشتر در صنایع، افزایش در نرخ تشکیل سرمایه و تغییر تکنولوژی، ایجاد رقابت در بازار بین‌المللی منجر به بازدهی کل عوامل تولید در سطحی بالاتر می‌شود و در نتیجه رشد اقتصادی را افزایش می‌دهد. مطالعات تجربی ارتباط مثبت و معنی داری را میان صادرات و نرخ رشد اقتصادی نشان می‌دهند (بالاسا^{۴۶}، ۱۹۷۸، تیلر^{۴۷}، ۱۹۸۱، راتی رام^{۴۸}، ۱۹۸۵).
- لگاریتم سهم شاغلان دارای تحصیلات متوسطه تأثیر مثبت و معناداری بر کسری بودجه در گروه کشورهای منتخب دارد. تمام تئوریهای رشد اقتصادی درون‌زا بدون استثناء سعی داشتند تا با وارد کردن سرمایه انسانی در مدل رشد اقتصادی بازده غیر نزولی عوامل تولید قابل انباشت را اثبات کنند و لذا سرمایه انسانی در تئوریهای رشد اقتصادی درون‌زا جزء لاینفک رشد اقتصادی است. با سرمایه‌گذاری در سرمایه انسانی از یک سو کیفیت نیروی کار بهبود یافته و لذا موجب کرایبی و بازدهی بیشتر نیروی کار شده و بدین

46. Balassa B

47. Tyler G.w.

48. Ram Rati

ترتیب تولید و درآمدهای مالیاتیرا افزایش می‌دهد و از سوی دیگر سرمایه‌گذاری در سرمایه انسانی موجب ابداع طرحهای نوین در تولید گردیده و لذا موجبات استفاده بهینه و مطلوب از منابع و سایر عوامل تولید را فراهم ساخته و از این طریق نیز ظرفیت تولیدی کل اقتصاد را افزایش و در نهایت به افزایش رشد اقتصادی، درآمدهای مالیاتی و کاهش کسری بودجه کمک می‌کند. شواهد موجود در بیشتر کشورهای صنعتی، مؤید این حقیقت است که میان سرمایه‌گذاری آموزشی نیروی انسانی و رشد اقتصادی، درآمدهای مالیاتی و کسری بودجه ارتباط معناداری وجود دارد.

- لگاریتم تولید ناخالص داخلی واقعی تاثیر مثبت و معناداری بر کسری بودجه درگروه کشورهای منتخب دارد. با افزایش تولید، درآمدهای مالیاتی و هزینه‌های دولتی افزایش می‌یابد حال با توجه به این که در گروه کشورهای منتخب در این مقاله تاثیر هزینه‌های دولتی از درآمدهای مالیاتی بیشتر بوده است لذا افزایش تولید ناخالص داخلی واقعی سبب افزایش کسری بودجه شده است.
- مقدار ضریب تعیین نشان می‌دهد که بیش از هشتاد درصد از تغییرات کسری بودجه در گروه کشورهای منتخب درآمد توسط متغیرهای مستقل مدل توضیح داده شده است.
- آماره آزمون سارگان^۹ که از توزیع χ^2 با درجات آزادی برابر با تعداد محدودیت‌های بیش از حد مشخص برخوردار است، فرضیه صفر مبنی بر همبسته بودن پسماندها با متغیرهای ابزاری را رد می‌کند. بر اساس نتایج حاصل از این آزمون متغیرهای ابزاری به کار گرفته شده در تخمین مدل‌ها از اعتبار لازم برخوردار هستند. در نتیجه اعتبار نتایج جهت تفسیر تأیید می‌شوند.
- با توجه به نتایج حاصل از این مقاله پیشنهادات زیر ارائه می‌گردد.
- کاهش اندازه دولت و ایجاد شرایط مناسب رای مشارکت بیشتر بخش خصوصی.
- تلاش در جهت روشن سازی قوانین و رفع برداشتهای شخصی از قوانین.
- افزایش وظایف نظارتی دولت در جهت اجرای صحیح قوانین.
- ایجاد ثبات سیاسی.
- اصلاح ساختار مالیاتی.

پی‌نوشت‌ها

۱. اکبریان مهر، زهرا (۱۳۸۶)؛ "رابطه ثبات سیاسی و کارایی دولت با رشد اقتصادی کشورهای منطقه خاورمیانه و شمال آفریقا"؛ پایان‌نامه کارشناسی ارشد به راهنمایی دکتر احمد جعفری صمیمی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد فیروزکوه.
۲. ذاکریان، م، تقی زاده، ا و کلاهی، س، (۱۳۹۴)، درآمدی بر روابط بین‌الملل: نظریه‌ها و رهیافت‌ها، نشر میزان، چاپ اول، ۵۰۴ صفحه.
۳. شریف آزاد، محمدرضا. هاشمی، فرزاد (۱۳۹۰)، "بررسی ارتباط آزادی اقتصادی و کسری بودجه در کشورهای نا آزاد"، سال سوم، شماره هشتم.
۴. کمیجانی، اکبر (۱۳۹۱)، "ارزیابی عملکرد سیاست خصوصی سازی در ایران"، معاونت امور اقتصادی وزارت امور اقتصاد دارایی، چاپ اول، سال ۱۳۸۲.

منابع خارجی :

5. Ari Aisen, Francisco Jose Veiga, (2013), "How does political instability affect economic growth?", *European journal of political Economy*, volume 29, pages 151-157.
6. Alesina, Alberto, Perotti, Roberto, (1996); Income distribution, Political Instability, And Investment; *European Economic Review* 40(1996), pp.1203-1228.
7. Alesina, Alberto, Sule Ozler, Nouriel Roubini and Philip Swagel, (1992); Political Instability And Economic Growth; National Bureau of Economic Research, Working Paper No. 4173.
8. Balassa B., "Exports and Economic Growth" *Journal of Development Economic* No. 5 (1978). PP:181-189.
9. Barro, Robert (1991), *Economic Growth in a Cross Section of Countries*, Quarterly Journal of Economics, 106(2), pp. 407-433.
11. Barro, Robert-Ricardian, Approach to Budget Deficit, *Journal of Political Economy*, Vol.84. pp. 343-49
12. Barro, R. *Journal of Monetary Economics*, 20, 1987, 221-247
13. Barro Robert, (1989), On the Determination of Public Debt. *Journal of Political Economy*, Vol 84. PP 343-49.
14. Claudio lucifora, simone moriconi, (2015), "political instability and labour market institutions", *European journal of political economy*, volume 39, page 201 – 221.
15. De Haan & E. Strum (1994), Political & Institutional Determinates of Fiscal policy In The Euro pean Community, *Public Choice* 80: 157-72.
16. Dhonte, Pierre and Ishan Kapur, "Towards a Market Economy: structure of Governance", IMF, working paper, 1996, pp.1-3.
17. Dhaneshwar Ghura and Michael T. Hadjimicheal, "Growth in sub-saharan Africa",

- IMF staff papers, Vol.73 No.3 p.608.
18. Fagbadebo, omololu, "Corruption, Governance and political Instability in Nigeria", African Journal of political Science and International Relations Vol.1 (2) PP.28-37, 2007, available online at <http://www.academicjournals.org/Agpsir>.
 19. Gani, A. and Duncan, R., Fiji's governance index. Paper presented at the Fiji Update, theUniversity of the South Pacific, Suva, Fiji, 1 September2004.
 20. Gupta,Dipak Madhavan, M.C, Blee, Andrew(1998); Democracy, Economic Growth and Political Instability, An Integrated Perspective
 21. Henrykgurgul and Lukasz Lach, (2013), political instability and economic growth : evidence from two decades of transition in CEE “ , vbolume 46 , issue2 , pages 189 - 202.
 22. Jong-A-Pin,Richard(2009); On the Measurement of Political Instability And Its Impact On Economic Growth;European Journal of Political Economy 25,pp.15-29.
 23. James, John, "Changes in Economic Instability in 19thCentry America", The American Economic Review, September 1993.
 24. Keefer. P- Knack. S-Olson. M. (1996) Property and Contract Rights in Autocracies and Democracies, Journal Of Economic Growth 1:243-76.
 25. Masciandaro, D & Grilli, V & Tabellini, G, (1991) Political and Monetary Institutions & Public Finance Policies in the Industrial Democracies, Economic Policy 13-341-92.
 26. Kirchgassner, G. The Effect of Fiscal Institution on Public Finance, CE sifo Working Papers 617,2001.
 27. Rommer , David , " Advance Macro Economics "Chapter 11,Mc Growhill , 2000.
 28. Sachs, J. and S. Roubini. N. (1989) Government Spending and Budget Deficit In The Industrialized Countries, Economic Policy 8: 99-32.
 29. Schugurenky. Daniel, Participatory Budget, ATool For Democratizing Democracy. Talk Given at The Meeting “Some Assembly Required” Case of Canada and Abroad, Toronto Metro Hall: April 29, 2004.
 30. Tyler G.w., "Growth and Export Expansion in developing country" Journal of Development Economic No.9 (1981) PP.121-130.
 31. Younis,Muhammad,Xu Xiao Lin
YahyaSharahili,SanthirasegoramSelvartahinam,(2008); Political Stability And Economic Growth In Asia; American Journal of Applied sciences 5(3),pp.203-208.

پیوست (۱)

Dependent Variable: BD
 Method: Panel EGLS (Cross-section weights)
 Date: 08/10/15 Time: 11:11
 Sample: 2002 2013
 Periods included: 12
 Cross-sections included: 29
 Total panel (unbalanced) observations: 286
 Linear estimation after one-step weighting matrix
 White cross-section standard errors & covariance (d.f. corrected)

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	-73.06984	13.36515	-5.467192	0.0000
PS	1.613541	0.830953	1.941795	0.0533
LSV	1.008934	0.564900	1.786041	0.0753
IN	0.185938	0.056667	3.281244	0.0012
OPENCU	0.499121	0.135803	3.675337	0.0003
LGDPUCU	2.328016	0.503222	4.626222	0.0000

Effects Specification

Cross-section fixed (dummy variables)

Weighted Statistics

R-squared	0.883474	Mean dependent var	-4.752602
Adjusted R-squared	0.868215	S.D. dependent var	20.41790
S.E. of regression	6.984323	Sum squared resid	12292.75
F-statistic	57.89730	Durbin-Watson stat	0.938630
Prob(F-statistic)	0.000000		

Unweighted Statistics

R-squared	0.456253	Mean dependent var	-2.300000
Sum squared resid	14082.62	Durbin-Watson stat	0.850071

Dependent Variable: BD
 Method: Panel Generalized Method of Moments
 Transformation: First Differences
 Date: 08/10/15 Time: 12:42
 Sample (adjusted): 2004 2012
 Periods included: 9
 Cross-sections included: 29
 Total panel (unbalanced) observations: 224
 White period instrument weighting matrix

White period standard errors & covariance (d.f. corrected)

Instrument specification: @DYN(BD,-1)

Constant added to instrument list

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
BD(-1)	0.050298	0.004713	10.67261	0.0000
PS	3.574385	0.955003	3.742799	0.0002
IN	0.417751	0.036460	11.45785	0.0000
LSV	2.094625	0.351623	5.957025	0.0000
OPENCU	2.143999	0.096504	22.21670	0.0000
LGDPUCU	13.54627	0.468494	28.91453	0.0000

Effects Specification

Cross-section fixed (first differences)

Mean dependent var	0.787054	S.D. dependent var	5.808187
S.E. of regression	6.747860	Sum squared resid	9926.328
J-statistic	23.81123	Instrument rank	29
Prob(J-statistic)	0.414322		

پیوست (۲)

جدول (۱): روند بی ثباتی سیاسی و خشونت در گروه کشورهای منتخب

سال / کشور	۲۰۰۲	۲۰۰۳	۲۰۰۴	۲۰۰۵	۲۰۰۶	۲۰۰۷	۲۰۰۸	۲۰۰۹	۲۰۱۰	۲۰۱۱	۲۰۱۲	۲۰۱۳	میانگین
لیبی	-0.330530	-0.330530	-0.449789	-0.493627	-0.485085	-0.198143	-0.033117	-0.051233	-0.191314	-0.288556	-0.158044	0.058039	-0.245994
لوزیو	-1.697833	-1.778066	-1.371520	-0.929428	-1.119556	-1.125348	-1.092846	-1.215230	-1.262491	-1.364660	-1.318566	-1.170225	-1.287147
لیزی	0.343987	0.469382	0.436372	0.107992	0.054783	0.164802	0.180902	0.027834	0.063642	0.146383	0.180854	0.173442	0.195865
یوتوف	0.955815	0.791591	1.078298	0.887641	1.056233	0.963136	0.982903	0.984754	0.931979	0.960708	1.050536	1.080130	0.985355
برزیل	0.286004	0.000221	-0.276675	-0.231577	-0.277748	-0.377915	-0.292798	0.164364	0.005712	-0.136369	0.045204	-0.278287	-0.114155
بنگلستان	0.395089	0.148888	-0.021040	0.131645	0.391667	0.352442	0.349835	0.318420	0.327432	0.279012	0.350884	0.175509	0.266648
چین	-0.361238	-0.568740	-0.360909	-0.476681	-0.543316	-0.493297	-0.480802	-0.428204	-0.657178	-0.606386	-0.552420	-0.546091	-0.506272
کلیبا	-1.978249	-2.390110	-2.192310	-2.035673	-1.855128	-1.788013	-1.842018	-1.831115	-1.532307	-1.265476	-1.397488	-1.268577	-1.781372
کلتوریکا	0.986646	0.578101	0.646042	0.705755	0.749625	0.612408	0.372444	0.571890	0.685166	0.505664	0.626470	0.666129	0.642195
نیوگا	0.469553	0.656270	1.014055	0.867079	0.959491	0.849343	0.961342	0.718562	0.991886	1.209728	1.066719	1.200676	0.913725
جهوری	0.055978	-0.446252	-0.327838	-0.229425	-0.095053	-0.085816	-0.031588	-0.010497	-0.068715	-0.013338	0.238076	0.186578	-0.068991
فلورن	-0.836532	-0.995112	-0.833364	-0.803727	-0.856284	-0.793506	-0.729029	-0.683296	-0.621585	-0.714457	-0.604786	-0.195424	-0.722258
فجی	0.370623	0.432161	0.374518	0.397040	-0.014987	0.070384	-0.047858	-0.257858	-0.153951	-0.051316	-0.043404	-0.026634	0.087393
گرنفا	0.809046	0.869855	0.898995	0.425944	0.422672	0.394239	0.403618	0.392535	0.513798	0.357006	0.482668	0.418470	0.532404
مجلسن	1.180384	1.105742	0.810015	0.982656	0.958210	0.723845	0.718135	0.517169	0.670444	0.734760	0.665254	0.779464	0.820506
لبن	-0.557584	-0.116975	-0.232400	-0.132028	-0.769339	-0.312286	-0.364598	-0.355972	-0.310098	-0.516532	-0.520846	-0.616089	-0.400395
فرهنگ	0.291217	0.324801	0.063499	0.177587	0.199657	0.582755	0.572215	0.748745	0.452350	-0.323047	-0.380096	-0.381383	0.194025
مقویه	-1.116599	-1.034927	-0.904126	-1.182890	-0.738346	-0.433924	-0.295138	-0.289946	-0.485765	-0.580197	-0.445195	-0.373785	-0.656736
ماری	0.458356	0.455911	0.311378	0.551897	0.257698	0.173470	0.078235	-0.070224	0.122589	0.080936	-0.007145	0.051782	0.205407
مکزیک	-0.097696	-0.143820	-0.215414	-0.436554	-0.643384	-0.732893	-0.800233	-0.698682	-0.738721	-0.682586	-0.682269	-0.737591	-0.550820
بنما	0.233648	0.039702	0.089507	-0.177889	-0.065100	-0.040747	-0.083538	0.038817	-0.110250	-0.027765	-0.162540	-0.133664	-0.033318

فصلنامه مطالعات بین المللی (ISJ) / شماره ۵۱ / ۶۳

-0.939322	-0.772070	-0.871903	-0.737777	-0.976886	-1.180940	-0.897306	-0.760051	-0.850378	-0.976767	-1.003097	-1.197539	-1.047145	یورو
0.185731	0.152925	0.068302	0.168459	0.246136	0.352505	0.155507	0.170208	0.125039	0.072994	0.036407	0.291082	0.389205	رمنی
-0.484659	-0.095441	-0.222617	-0.298733	-0.441957	-0.492858	-0.559805	-0.606469	-0.556107	-0.765771	-0.557573	-0.614553	-0.603027	صرمطن
-0.067256	-0.057529	-0.020950	0.031663	-0.018999	-0.113223	0.044113	0.198646	0.053975	-0.149221	-0.123671	-0.331844	-0.320026	قریفنی
-0.944859	-1.322142	-1.208770	-1.124309	-1.428962	-1.415422	-1.284782	-1.152596	-1.142191	-0.851896	-0.691268	-0.154149	0.438184	تلند
-0.074437	-0.912689	-0.742122	-0.368805	-0.039566	0.058036	0.121079	0.189940	0.239225	0.045970	0.136262	0.305225	0.074198	تونس
-0.890362	-1.194816	-1.194089	-0.955613	-0.920752	-1.031899	-0.845206	-0.818983	-0.603229	-0.597135	-0.843868	-0.809949	-0.868802	ترکیه
-1.123997	-1.269212	-1.327788	-1.422855	-1.620132	-1.552152	-0.980431	-0.986462	-1.080315	-0.814648	-0.782680	-0.834053	-0.817234	لیرن

منبع: بانک جهانی و محاسبات محقق

